

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ανάγνωση: η προσωπική τέχνη

Είναι, δίχως αμφισβήτηση, αλήθεια πως με τα ερεθίσματα για σκέψη και κρίση, σύγκριση και ταύτιση, πολλές φορές η ανάγνωση σφυρηλατεί τον χαρακτήρα και ανοίγει τον δρόμο στην αυτογνωσία. Κι αυτό γιατί το διάβασμα είναι μια εναλλακτική πηγή εμπειρίας.

[...]

Τι μας κάνει να γράφουμε και στην περίπτωση μας να διαβάζουμε ιστορίες; Νομίζω η απάντηση είναι απλή. Οι ιστορίες είναι αναγνωρίσιμες δομές και σε αυτές βρίσκουμε νόημα. Χρησιμοποιούμε τις ιστορίες για να κατανοήσουμε τον κόσμο και να μοιραστούμε αυτήν την εμπειρία μας με τους άλλους. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι αφηγήσεις ήταν απαραίτητες στον άνθρωπο εδώ και χιλιάδες χρόνια. [...] Ο άνθρωπος δεν θα πάψει ποτέ να τις αναζητά και να διδάσκεται απ' αυτές.

Κι όμως, οι περισσότεροι άνθρωποι σήμερα αντιμετωπίζουν το διάβασμα ως το χόμπι ενός εσωστρεφούς χαρακτήρα. Μια σιωπηλή δραστηριότητα για ένα πρόσωπο που αρέσκεται στην ησυχία, αφαιρουμένων των φωνών με τις οποίες γεμίζει το κεφάλι του και οι οποίες προέρχονται από το κείμενο που αναγιγνώσκει. Αλλά στα 5.000 περίπου χρόνια που οι άνθρωποι γράφουν και διαβάζουν, όπως το αντιλαμβανόμαστε, η κοινωνική ατομική αυτή δραστηριότητα – ένας άνθρωπος με ένα βιβλίο – είναι μια σχετικά νέα μορφή διάθεσης ελεύθερου χρόνου.

Για αιώνες, οι Ευρωπαίοι που μπορούσαν να διαβάσουν, το έκαναν δυνατά. Οι αρχαίοι Έλληνες διάβαζαν τα κείμενά τους φωναχτά. Το ίδιο συνέβαινε και με τους μοναχούς της σκοτεινής εποχής της Ευρώπης. Αλλά μέχρι τον 17^ο αιώνα, η κοινωνία της ανάγνωσης στην Ευρώπη είχε αλλάξει δραστικά. Οι τεχνολογίες κειμένου, όπως ο κινητός τύπος, και η άνοδος της λαϊκής γραφής βοήθησαν στην προώθηση της πρακτικής που αγαπάμε σήμερα: διαβάζουμε λέξεις, χωρίς να τις εκφέρουμε φωναχτά, επιτρέποντας σε αυτές να οικοδομήσουν σιωπηλά έναν διαφορετικό κόσμο στον νου μας.

Η ανάγνωση είναι ένας τρόπος να σκέφτεσαι μέσα από το μυαλό ενός άλλου ανθρώπου, με αποτέλεσμα να σε κάνει να αναπτύσσεις το δικό σου. Ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα, εκείνο που γινόμαστε εξαρτάται από το τι διαβάσαμε, όταν οι δάσκαλοι τελείωσαν με μας. Προσωπικά, κατάλαβα πολύ νωρίς ότι το διάβασμα ήταν μια εντελώς ατομική υπόθεση (όσο πιο νωρίς το αντιλαμβάνεσαι αυτό τόσο πιο καλά)

και ρίχτηκα με τα μούτρα σε ό,τι βιβλίο έπεφτε στα χέρια μου. Σχεδόν αποκλειστικά σε εξωσχολικά αναγνώσματα.

Κάθε άνθρωπος, όταν διαβάζει, μεγεθύνει τους τρόπους με τους οποίους υπάρχει στον κόσμο. Οι αναγνώστες θεωρούνται όλο και περισσότερο συν-συγγραφείς. Η χειρονομία, η κατάθεση του συγγραφέα ο οποίος επινοεί, δεν σημαίνει πλέον μόνο μια οριζόντια σχέση πομπού - δέκτη. Δημιουργείται και ένας χώρος που απλώνει, και σε κάθε συγγραφέα αντιστοιχούν πληθώρα μοναδικών αναγνωστών που «ξαναγράφουν», ερμηνεύουν το βιβλίο του.

Ο χρόνος για ανάγνωση είναι οπουδήποτε: δεν απαιτείται συσκευή, δεν υπάρχει χρόνος και χώρος. Είναι η μόνη «τέχνη» που μπορεί να ασκηθεί σε οποιαδήποτε ώρα της ημέρας ή της νύχτας, όποτε έρχεται η κλίση, έρχεται και ο χρόνος, δηλαδή ο χρόνος για ανάγνωση. Διαβάζει κανείς σε χαρά ή θλίψη. Ειδικά σε θλίψη, ή σε ασθένεια, το βιβλίο για την υγεία ή την ασθένεια που διαβάζουμε δεν είναι αυτό που σκέφτεται για μας, αλλά αυτό που μας κάνει να σκεφτούμε. Πιστεύουμε ότι ο πόνος και η θλίψη μας είναι πρωτοφανείς στην ιστορία του κόσμου, αλλά στη συνέχεια διαβάζουμε: «Υπήρξαν βιβλία που με δίδαξαν ότι τα πράγματα που με βασάνιζαν ήταν τα ίδια εκείνα πράγματα που με έφερναν σε επαφή με όλους τους ανθρώπους που υπήρξαν ζωντανοί ή που δεν έζησαν ποτέ», είπε ο αμερικανός συγγραφέας και ακτιβιστής James Baldwin. [...]

Οι καλύτερες στιγμές στην ανάγνωση είναι όταν συναντάμε κάτι – μια σκέψη, ένα συναίσθημα, έναν τρόπο να κοιτάζουμε τα πράγματα – που σκεφτήκαμε πως είναι γραμμένο ειδικά για μας. Όταν το βρούμε, συνειδητοποιούμε πως έχει καταγραφεί από κάποιον άλλο, από ένα πρόσωπο που δεν γνωρίσαμε ποτέ, ένα πρόσωπο που μπορεί και να μην υπάρχει πια. Είναι σαν να έχει έρθει ένα χέρι και να έχει πάρει το δικό μας. «Ένας αναγνώστης ζει χιλιάδες ζωές πριν πεθάνει. Ένας μη αναγνώστης μόνο μία», λέει ο αμερικανός συγγραφέας George R.R. Martin. Η ανάγνωση πολλαπλασιάζει το εν δυνάμει μας, το μεγεθύνει, το οδηγεί σε θαυμαστά και άγνωστα πεδία, μέσα από πολυποίκιλες ατραπούς που δεν θα φανταζόμασταν ποτέ, για να μας παραδώσει μετά το τέλος της ανάγνωσης και πάλι τον εαυτό μας, αλλαγμένο. Τα βιβλία είναι φορητή μαγεία. Σε όποια μορφή πλέον, πάνε παντού, μας δίνουν τη δυνατότητα να τα μεταφέρουμε εύκολα σε μια βαλίτσα, σε ένα σακίδιο, σε μια σακούλα, σε ένα κινητό ή να τα εναποθέσουμε, με την απόλαυση της παρατατικότητας*, στις βιβλιοθήκες μας.

* παρατατικότητα: διάρκεια

Άρθρο του συγγραφέα Αλέξη Σταμάτη, εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ 09/02/2020 (διασκευή).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**:

α. Το διάβασμα ιστοριών είναι ένας τρόπος συναντίληψης των ανθρώπων για τον κόσμο.

β. Η ανάγνωση δημιουργεί μια αμφίδρομη σχέση μεταξύ συγγραφέα και αναγνώστη.

γ. Μέσα από το διάβασμα ο άνθρωπος βιώνει μια μεταμορφωτική εμπειρία.

δ. Στην αρχαιότητα η ανάγνωση ήταν μια σιωπηλή διαδικασία.

ε. Η αναγνωστική εμπειρία είναι συνυφασμένη αποκλειστικά με στιγμές συναισθηματικής ευφορίας.

Μονάδες 10

B2. α. *Για αιώνες, οι Ευρωπαίοι ... στον νου μας.*

Να αναφέρετε δύο (2) τρόπους ανάπτυξης της συγκεκριμένης παραγράφου (μονάδες 2) και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας (μονάδες 2).

Μονάδες 4

β. *Η ανάγνωση είναι ένας τρόπος... σε εξωσχολικά αναγνώσματα.*

Στη συγκεκριμένη παράγραφο ο συγγραφέας κάνει χρήση διαφορετικών ρηματικών προσώπων. Να αναφέρετε τρία (3) διαφορετικά παραδείγματα, ένα για κάθε ρηματικό πρόσωπο, (μονάδες 3) και να αιτιολογήσετε τη λειτουργία καθενός στο κείμενο (μονάδες 3).

Μονάδες 6

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ 10

B3. α. Στο παρακάτω απόσπασμα να αναγνωρίσετε τη λειτουργία της γλώσσας στις υπογραμμισμένες φράσεις (μονάδες 2) και να τις μεταγράψετε στην άλλη λειτουργία, μονολεκτικά ή περιφραστικά (μονάδες 2):

*Προσωπικά, κατάλαβα πολύ νωρίς ότι το διάβασμα ήταν μια εντελώς ατομική υπόθεση (όσο πιο νωρίς το αντιλαμβάνεσαι αυτό τόσο πιο καλά) και **ρίχτηκα με τα μούτρα** σε ό,τι βιβλίο **έπεφτε στα χέρια μου**.*

Μονάδες 4

β. Να αντικαταστήσετε καθεμία από τις υπογραμμισμένες λέξεις των παρακάτω προτάσεων του κειμένου με άλλη σημασιολογικά ισοδύναμη:

1. ...η ανάγνωση σφυρηλατεί τον χαρακτήρα...
2. ...γιατί το διάβασμα είναι μια εναλλακτική πηγή εμπειρίας.
3. Οι τεχνολογίες κειμένου... βοήθησαν στην προώθηση της πρακτικής.
4. Κάθε άνθρωπος... μεγεθύνει τους τρόπους με τους οποίους υπάρχει στον κόσμο.

Μονάδες 4

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ 8

B4. α. Χρησιμοποιούμε τις ιστορίες για να κατανοήσουμε τον κόσμο και να μοιραστούμε αυτήν την εμπειρία μας με τους άλλους. Να μετατρέψετε τα υπογραμμισμένα ρηματικά σύνολα σε ονοματικά (μονάδες 2) και να προσδιορίσετε την αλλαγή στο ύφος (μονάδες 2).

Μονάδες 4

β. Να εξηγήσετε τη χρήση των σημείων στίξης (διπλή παύλα και εισαγωγικά) στις παρακάτω περιπτώσεις:

1. ...η κοινωνική ατομική αυτή δραστηριότητα – ένας άνθρωπος με ένα βιβλίο – είναι μια σχετικά νέα μορφή διάθεσης ελεύθερου χρόνου.
2. «Ένας αναγνώστης ζει χιλιάδες ζωές πριν πεθάνει. Ένας μη αναγνώστης μόνο μία».
3. Είναι η μόνη «τέχνη» που μπορεί να ασκηθεί.

Μονάδες 3

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ 7

Γ1. Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Βιβλίου, σε ανοιχτή εκδήλωση που πραγματοποιείται στο σχολείο σας, εκφωνείτε ομιλία στην οποία εκθέτετε τεκμηριωμένα τις απόψεις σας σχετικά με :

- α.** τη συμβολή του βιβλίου στη συγκρότηση της προσωπικότητας των νέων και
- β.** τις δράσεις, εντός και εκτός σχολείου, που θεωρείτε ότι θα τους βοηθήσουν να εμπλακούν ενεργά στην αναγνωστική εμπειρία.

Το κείμενό σας να έχει έκταση 500 600 λέξεων.

Μονάδες 40

Πανελλαδικές εξετάσεις Γ΄ ΓΕΛ, Δ΄ Εσπερινού ΓΕΛ 2020 (Παλαιό σύστημα εξέτασης)